

การรวมศูนย์อำนาจคือหายนะของประเทศ
พรรคการเมืองใดจริงจัง กระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่นบ้าง

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

๑ หายนะของประเทศเกิดจากการรวมศูนย์อำนาจ

แม้วิกฤตการณ์ของประเทศจะเกิดจากสาเหตุหลายอย่าง แต่แก่นของมันคือการรวมศูนย์อำนาจของประเทศ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาใหญ่ ๆ อย่างน้อย ๕ ประการ คือ

- (๑) **ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ** หากชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งจัดการตัวเองได้ จะจัดการปัญหาต่าง ๆ ไปได้ ๘๐-๙๐ เปอร์เซ็นต์ ไม่ต้องมาแก้กันที่ส่วนกลาง ทุกวันนี้ปัญหาจากทั่วประเทศพุ่งเข้ามาที่นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นจุดรวมศูนย์อำนาจ นายกรัฐมนตรีทุกคนจะถูกปัญหาท่วมทับจนหมดสภาพ ปัญหาต่างๆ แก้ไม่ได้จริง บ้านเมืองวิกฤตมากขึ้น
- (๒) **ทำให้เกิดสภาพรัฐล้มเหลว** ระบบราชการที่รวมศูนย์อำนาจมีสมรรถนะต่ำคอร์รัปชันสูง จึงไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจน ไม่สามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร รวมทั้งไม่สามารถจัดการการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่สังคม ไม่สามารถแก้ปัญหาความรุนแรง เช่น ปัญหาชายแดนใต้ ฯลฯ เข้าข่ายรัฐล้มเหลว ทำให้เกิดความระส่ำระสาย โกลาหล และวิกฤต
- (๓) **ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจรัฐรวมศูนย์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น** วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ สิ่งแวดล้อมแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน วัฒนธรรมจึงหลากหลายไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ อำนาจรัฐรวมศูนย์ขัดแย้งกับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีผลทำลายระบบการอยู่ร่วมกัน ระหว่าง คนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมทั่วประเทศ และนำไปสู่ความรุนแรง เช่น ความรุนแรงที่จังหวัดชายแดนใต้ ไฟใต้จะดับไม่ได้ตราบใดที่ ยังไม่กระจายอำนาจไปสู่ชุมชนท้องถิ่น
- (๔) **ทำให้ระบบการเมืองไร้คุณภาพ** เพราะอำนาจรัฐรวมศูนย์ดึงดูดให้นักธุรกิจการเมืองทุ่มทุนขนาดใหญ่เพื่อเข้ามากินรวบอำนาจ ทำให้เกิดระบบชนาธิปไตย และความไร้คุณภาพของระบบการเมืองไทย ที่สมรรถนะต่ำคอร์รัปชันสูง แก้ปัญหบ้านเมืองไม่ได้ การแย่งอำนาจรวมศูนย์ทำให้เกิดการต่อสู้ทางการเมืองรุนแรงนำไปสู่ความแตกแยก

(๕) ทำให้ทำรัฐประหารง่าย อำนาจอธิปไตยรวมศูนย์ทำรัฐประหารง่าย แต่ถ้ากระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นโดยทั่วถึงจะทำรัฐประหารไม่ได้ เพราะไม่รู้จะยึดอำนาจตรงไหน

ปัญหาใหญ่ๆ ที่เกิดจากการรวมศูนย์อำนาจรัฐทั้ง ๕ ประการนี้ นำประเทศไปสู่หายนะ

๒.

ป้องกันหายนะโดยการกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

คนข้างบนที่ไม่เคยสัมผัสความเป็นจริงข้างล่าง ไม่รู้ดีกว่าคนข้างล่างนั้น “ตื่น” ขึ้นมาจัดการตัวเองแล้ว คนข้างบนคุ้นเคยกับมายาคติและความเลวร้ายต่างๆ ข้างบน ไม่รู้หรือกว่าข้างล่างมีสิ่งดีๆ เยอะ

ในระดับชุมชน กำลังมีการรวมตัวของผู้นำชุมชนเป็นสภาผู้นำชุมชน ทำการสำรวจชุมชน ทำแผนชุมชน เสนอให้สภาประชาชนคือที่ประชุมของคนทั้งหมู่บ้านรับรองแผน คนทั้งชุมชนช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผน ทำให้การพัฒนาอย่างบูรณาการทั้ง ๘ เรื่องพร้อมกันไป คือ เศรษฐกิจ-จิตใจ-สังคม-วัฒนธรรม-สิ่งแวดล้อม-สุขภาพ-การศึกษา-ประชาธิปไตย ควรสังเกตว่ากระบวนการนี้เป็นประชาธิปไตยทางตรงที่คนทั้งหมู่บ้านมีส่วนร่วมโดยตรง ประชาธิปไตยชุมชนเป็นประชาธิปไตยสมานฉันท์และสร้างสรรค์ที่สุด

ในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้ง ๓ ประเภท คือ อบต. เทศบาล และอบจ. ซึ่งมีเกือบ ๘,๐๐๐ องค์กร กำลังทำอะไรดีๆ มากขึ้นเรื่อยๆ และเรียนรู้จากกันทำให้ก้าวหน้าและเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ ประชาธิปไตยท้องถิ่น (Local democracy) เป็นฐานของประชาธิปไตยระดับชาติ ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ร.๗ ทรงปรารถนาจะเกิดขึ้น

ชุมชนท้องถิ่น ปกคลุมทุกตารางนิ้วของประเทศ ถ้าเข้มแข็งและจัดการตัวเองได้ ก็จะทำให้ฐานของประเทศมั่นคง สามารถรองรับประเทศทั้งหมดให้สมดุลและยั่งยืน

ชุมชนท้องถิ่นจัดการตัวเองจึงเป็นหนทางสู่การอภิวัฒน์ประเทศไทย

๓.

สมัชชาชุมชนกับการปฏิรูป สมัชชาท้องถิ่นกับการปฏิรูป

คณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปได้จัดตั้งคณะกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการปฏิรูป และคณะกรรมการเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูป คณะกรรมการทั้งสองได้ทำงานเครือข่ายองค์กรท้องถิ่นและองค์กรชุมชนทั่วประเทศ และจัดประชุมสมัชชาชุมชนท้องถิ่นจัดการตัวเองสู่การอภิวัฒน์ประเทศไทยและสมัชชาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูป สมัชชาทั้ง ๒ มีข้อเสนอนโยบายซึ่งขอได้

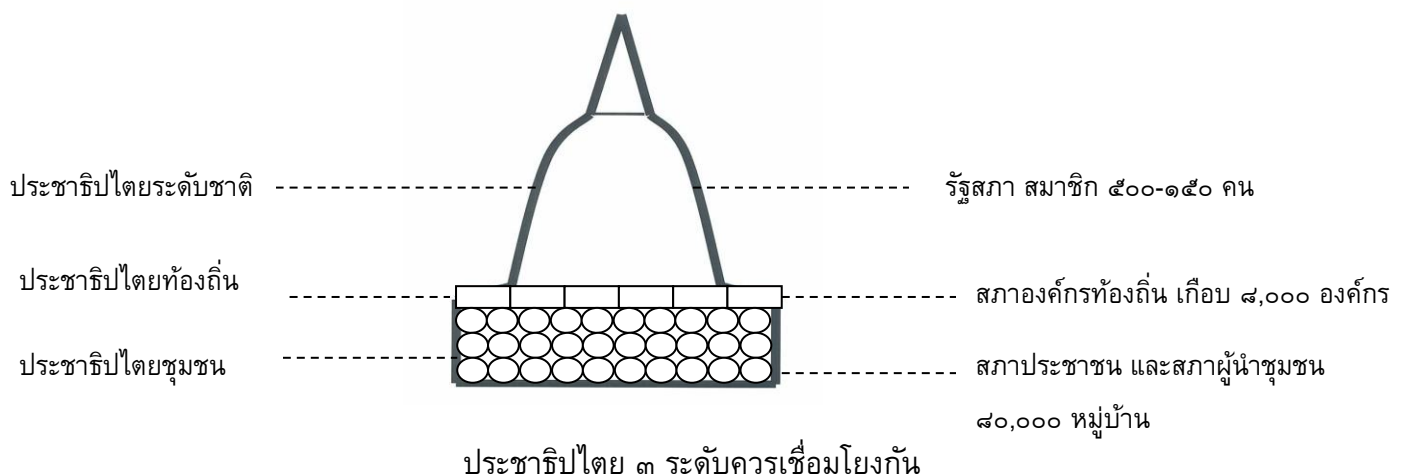
จากสำนักงานปฏิรูป และองค์กรที่ทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการทั้ง ๒ คือ พอช. (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) และ สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ)

ควรมีการออก**พรบ.ชุมชนท้องถิ่นจัดการตัวเอง** เพื่อปลดล็อกกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการกำหนดอนาคตและการจัดการตัวเองของชุมชนท้องถิ่น ต้องปฏิรูปการเงินการคลังเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีกำลังทำภารกิจได้อย่างทั่วถึง ต้องปฏิรูปบทบาทองค์กรภาครัฐจากการลงไปทำเอง มาเป็นสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ รวมทั้งสร้างกลไกทางนโยบายที่จะนำข้อเสนอทางนโยบายของชุมชนท้องถิ่นไปเป็นนโยบายระดับชาติ เช่น มีสภาชุมชนท้องถิ่นระดับชาติที่บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อรับข้อเสนอเชิงนโยบายที่มาจากชุมชนท้องถิ่น

๔.

เครือข่ายสภาประชาชน เครือข่ายสภาองค์กรท้องถิ่น ประชาธิปไตยฐานกว้างทั้งแผ่นดิน

เรามักบ่นกันว่าเรามีนักการเมืองที่มีคุณภาพน้อย เล่นกันอยู่ไม่กี่คน ถึงต้องเอาพ่อแม่ลูกเมียพี่น้องเป็นตัวแทน เพราะเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีฐานแคบ ชุมชนท้องถิ่นคือฐานกว้าง มีผู้นำตามธรรมชาติที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดีจำนวนมากในชุมชนท้องถิ่น ถ้าเราตั้งระบอบประชาธิปไตยให้มีฐานกว้าง จะเกิดพลังประชาธิปไตยมหาศาลทั้งแผ่นดิน

สภาประชาชนคือที่ประชุมของคนทั้งหมู่บ้าน มีประมาณ ๘๐,๐๐๐หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีสภาผู้นำชุมชน หมู่บ้านละ ๔๐-๕๐ คน ผู้นำชุมชนทั้ง ๘๐,๐๐๐หมู่บ้านจึงมีประมาณ ๔ ล้านคน ถ้าสภาผู้นำ

ชุมชนและสภาประชาชนทั้ง ๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย จะเป็นเครือข่ายประชาธิปไตยชุมชนอันไพศาล

ท้องถิ่นเกือบ ๘,๐๐๐ แห่ง ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น มีนักการเมืองท้องถิ่นกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน เครือข่าย อบต.และสภาท้องถิ่น ถ้าเชื่อมโยงกันทั้งหมดจะเป็นเครือข่ายประชาธิปไตยท้องถิ่นอันไพศาล

ถ้าประชาธิปไตย ๓ ระดับทำงานเชื่อมโยงกัน คือ ประชาธิปไตยชุมชน ประชาธิปไตยท้องถิ่น ประชาธิปไตยระดับชาติ จะเป็นระบอบประชาธิปไตยฐานกว้าง เป็นประชาธิปไตยที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศให้ออกจากความทุกข์ยากได้จริง

๕.

ระบบการศึกษาควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ระบบการศึกษาเป็นระบบที่ใหญ่และมีศักยภาพในตัวมาก มีครูบาอาจารย์ มีนักวิชาการ นิสิต นักศึกษา นักเรียนจำนวนมาก ที่แล้วมาระบบการศึกษาเหมือนผู้ยื่นดู ดูบ้านเมืองวิกฤตและหายนะมากขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่รู้จะทำอะไร เพราะมองแต่ข้างบน เห็นแต่การเมืองระดับชาติที่ตนเองไม่รู้จะทำอะไรได้ ถ้าระบบการศึกษามองไปที่ข้างล่าง ที่ชุมชนท้องถิ่น ระบบการศึกษาจะสามารถร่วมงานกับชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตัวเอง เมื่อชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งจัดการตนเองได้ ประเทศก็จะพ้นวิกฤต เพราะมีฐานที่แข็งแรงทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และประชาธิปไตย

นโยบายหนึ่งมหาวิทยาลัยต่อหนึ่งจังหวัด เพื่อให้มีอย่างน้อยหนึ่งมหาวิทยาลัยทำงานกับหนึ่งจังหวัด เป็นการที่ให้มหาวิทยาลัยทำงานโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ในพื้นที่มีชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นนั้นต้องการวิชาการเป็นอันมาก ถ้ามหาวิทยาลัยทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยจะเข้าไปเชื่อมกับพลังประชาธิปไตยอันไพศาลดังกล่าวในข้อ ๔ การทำงานกับชุมชนท้องถิ่นจะทำให้มหาวิทยาลัยเข้าใจประเด็นทางนโยบาย ที่แล้วมหาวิทยาลัยเกือบไม่มีบทบาททางนโยบายเลย เพราะไม่ได้เอาความเป็นจริงของสังคมไทยเป็นตัวตั้ง ถ้ามหาวิทยาลัยเป็นพลังทางนโยบายจะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนประเทศไปสู่จุดลงตัวใหม่ ประเด็นนโยบายใหญ่ที่สุดขณะนี้คือการกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

๖.

สมาคม อบต. – สมาคมสันนิบาตเทศบาล – สมาคม อบจ.

พร้อมแล้วสำหรับการปฏิรูปประเทศ

ทั้ง ๓ สมาคมองค์กรท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการปฏิรูปของคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป ได้จัดสมัชชาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการปฏิรูปในทุกภาคและ

ระดับชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการตัวเองของท้องถิ่น และมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่ชัดเจนที่
เขาจะร่วมกันขับเคลื่อนไปสู่การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นโดยแท้จริง ผู้นำท้องถิ่นที่มีประสบการณ์สูง
ในการบริหารจัดการเรื่องของท้องถิ่น ในวันข้างหน้าจะขึ้นมาเป็นผู้นำระดับชาติ ที่จะแก้ความตึงตัน
ทางการเมือง ในการขาดแคลนผู้นำที่มีความสามารถและความสุจริตสูง

ผู้นำระดับชาติของสหรัฐอเมริกาและของจีนจำนวนมากมาจากผู้นำท้องถิ่นที่ผ่านการพิสูจน์ด้วย
การทำงานมาแล้ว คาร์เตอร์ เรแกน บุช คลินตัน ล้วนเคยเป็นผู้บริหารท้องถิ่นมาก่อน เจียงเจ๋อหลิน
และหูจิ่นเทา ล้วนพิสูจน์ตัวเองมาก่อนด้วยการบริหารท้องถิ่น ของเราริเริ่มลัดปุปป๊ามาเป็นรัฐมนตรี
โดยไม่ได้พิสูจน์ตัวเองว่ามีความสามารถและความสุจริตแต่อย่างใด การกระจายอำนาจไปสู่ชุมชน
ท้องถิ่นจึงมีสำคัญมากต่อคุณภาพของประชาธิปไตยของเรา

๗.

พรรคการเมืองใดจริงใจต่อการกระจายอำนาจบ้าง

ในการเลือกตั้ง ๒๕๕๔ที่กำลังจะมาถึงในอนาคตอันใกล้ ขอให้สื่อมวลชนทุกแขนงช่วยกันตั้ง
คำถามดัง ๆ ว่า “พรรคการเมืองใดจริงใจต่อการกระจายอำนาจบ้าง” ผมเชื่อว่าลึกๆ แล้วพรรคการเมือง
ก็ต้องการทำเรื่องดีๆ เพราะนอกจากเกิดผลดีต่อประเทศชาติบ้านเมืองแล้ว ตัวเองก็ยังได้คะแนนด้วย
แต่เรื่องดีๆ มักคิดไม่ออกหรือทำยาก

แต่บัดนี้ไม่จริงแล้ว คณะกรรมการปฏิรูปทั้ง ๒ คณะได้ระดมคนมาคิดประเด็นนโยบายดี ๆ ที่
พรรคการเมืองสามารถเลือกไปใช้ได้

เรื่องกระจายอำนาจก็ง่ายนิดเดียว พรรคการเมืองใดสนใจเรื่องนี้ก็ไปทำงานร่วมกับ ๓ สมาคม
องค์กรท้องถิ่น คือ สมาคม อบต. สมาคมสันนิบาตเทศบาล และสมาคม อบจ. หรือคณะกรรมการ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการปฏิรูป เครือข่ายเหล่านี้เขาทำงานกันมาจนชัดเจนแล้วว่าประเด็น
นโยบายของการกระจายอำนาจมีอะไรบ้าง พรรคการเมืองเพียงแต่ไปต่อเชื่อมกับเขาเท่านั้น

นอกจากได้ทำเรื่องดี ๆ แล้ว ยังได้คะแนนเสียงอีกด้วย
